

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

28 september 2017

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

**over het nemen van sancties tegen
het Venezolaanse regime**

(ingediend door de heer Tim Vandenput,
mevrouw Annemie Turtelboom en
de heer Vincent Van Quickenborne)

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

28 septembre 2017

PROPOSITION DE RÉSOLUTION

**relative à la prise de sanctions à
l'encontre du régime vénézuélien**

(déposée par M. Tim Vandenput,
Mme Annemie Turtelboom et
M. Vincent Van Quickenborne)

N-VA	:	Nieuw-Vlaamse Alliantie
PS	:	Parti Socialiste
MR	:	Mouvement Réformateur
CD&V	:	Christen-Democratisch en Vlaams
Open Vld	:	Open Vlaamse liberalen en democraten
sp.a	:	socialistische partij anders
Ecolo-Groen	:	Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen
cdH	:	centre démocrate Humaniste
VB	:	Vlaams Belang
PTB-GO!	:	Parti du Travail de Belgique – Gauche d'Ouverture
DéFI	:	Démocrate Fédéraliste Indépendant
PP	:	Parti Populaire
Vuye&Wouters	:	Vuye&Wouters

Afkortingen bij de nummering van de publicaties:

DOC 54 0000/000:	Parlementair document van de 54 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer
QRVA:	Schriftelijke Vragen en Antwoorden
CRIV:	Voorlopige versie van het Integraal Verslag
CRABV:	Beknopt Verslag
CRIV:	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)
PLEN:	Plenum
COM:	Commissievergadering
MOT:	Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)

Abréviations dans la numérotation des publications:

DOC 54 0000/000:	Document parlementaire de la 54 ^e législature, suivi du n° de base et du n° consécutif
QRVA:	Questions et Réponses écrites
CRIV:	Version Provisoire du Compte Rendu intégral
CRABV:	Compte Rendu Analytique
CRIV:	Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)
PLEN:	Séance plénière
COM:	Réunion de commission
MOT:	Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)

Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers

Bestellingen:
Natieplein 2
1008 Brussel
Tel. : 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74
www.dekamer.be
e-mail : publicaties@dekamer.be

De publicaties worden uitsluitend gedrukt op FSC gecertificeerd papier

Publications officielles éditées par la Chambre des représentants

Commandes:
Place de la Nation 2
1008 Bruxelles
Tél. : 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74
www.lachambre.be
courriel : publications@lachambre.be

Les publications sont imprimées exclusivement sur du papier certifié FSC

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Venezuela, een land van een ongeziene schoonheid en met een enorme voorraad aan natuurlijke rijkdommen, bevindt zich in een uiterst diepe politieke en economische crisis. Ondanks de beweringen van de regering Maduro zijn deze niet veroorzaakt door nefaste buitenlandse invloeden of “corrupte elites” maar zijn ze volledig te wijten aan een jarenlang economisch en politiek wanbeleid op basis van een mix van socialistische recepten, gekend als “*chavismo*”. De massale onvrede onder het volk die hier op volgde werd eerst genegeerd door de regering en later op repressieve wijze de kop ingedrukt.

Deze situatie is ondertussen zo geëscaleerd dat het Venezolaanse regime zich nu duidelijk schuldig maakt aan het schenden van mensenrechten en het ondergraven van de democratie. De indieners van deze resolutie vragen dan ook aan de Belgische regering om op het internationale en Europese toneel te pleiten voor gerichte sancties tegen Venezolaanse gezagdragers die zich schuldig maken aan deze misdaden. Parallel aan deze druk moet ook een dialoog tussen de regering en de oppositie worden ondersteund. Deze crisis heeft dringend een politieke oplossing nodig vooraleer het geweld nog verder escaleert.

Economische crisis

De oorsprong van de huidige diepe politieke crisis ligt in de eerste plaats bij een even grote economische crisis. Deze laatste is een rechtstreeks gevolg van het beleid dat sinds de verkiezing van Hugo Chavez in 1998 gevoerd is in Venezuela. Dit socialistisch geïnspireerd beleid, gekend als “*chavismo*”, werd gestoeld op de onteigening van miljoenen hectaren grond en de nationalisering van grote (buitenlandse) bedrijven, onder meer in de oliesector.

Gezien de enorme voorraad aan olie waarover het land beschikt (Venezuela heeft de grootste olievoorraad ter wereld) werd er voor gekozen om de opbrengst van de verkoop hiervan te gebruiken om “armoede te verlagen en ongelijkheid te verkleinen”. Zo groeiden de investeringen in sociale diensten zoals voedsel- en woonsubsidies, gezondheidszorg en onderwijs dankzij de inkomsten uit de olieverkoop exponentieel.

DÉVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

Le Venezuela, pays d'une beauté insoupçonnée et disposant d'une réserve considérable de richesses naturelles, est plongé dans une crise politique et économique des plus profondes. Contrairement à ce qu'affirme le gouvernement de Nicolás Maduro, cette crise n'est due ni à des influences extérieures néfastes ni à des “élites corrompues”, mais est en vérité pleinement imputable à une mauvaise gouvernance économique et politique qui dure depuis des années et qui se base sur un mélange de recettes socialistes, connu sous le nom de “chavisme”. Le profond mécontentement du peuple qui en a résulté a d'abord été ignoré par le gouvernement, avant d'être violemment réprimé.

Dans l'intervalle, la situation s'est à ce point aggravée que le régime vénézuélien se rend désormais ouvertement coupable de violations des droits de l'homme et d'atteintes à la démocratie. Nous demandons dès lors au gouvernement belge de plaider sur la scène européenne et internationale pour l'imposition de sanctions à l'encontre des dirigeants vénézuéliens qui se rendent coupables de ces crimes. Conjointement à cette pression, il convient également de soutenir l'ouverture d'un dialogue entre le gouvernement et l'opposition. Il est urgent de trouver une solution politique à cette crise, avant que la violence ne prenne encore davantage d'ampleur.

Crise économique

La profonde crise politique actuelle prend en premier lieu son origine dans une crise économique tout aussi importante. Cette dernière est la conséquence directe de la politique menée au Venezuela depuis l'élection d'Hugo Chavez en 1998. Cette politique d'inspiration socialiste, mieux connue sous le nom de “chavisme”, repose sur l'expropriation de millions d'hectares de terres et sur la nationalisation de grandes entreprises (étrangères), entre autres dans le secteur pétrolier.

Étant donné que le pays dispose d'abondantes réserves de pétrole (les plus importantes au monde), il a été décidé d'utiliser le produit de la vente du pétrole pour “faire reculer la pauvreté et réduire les inégalités”. Ainsi, grâce aux revenus générés par la vente du pétrole, les investissements dans les services sociaux, comme les allocations de logement, l'aide alimentaire, les soins de santé et l'éducation, ont augmenté de façon exponentielle.

Zo lang de olie-inkomsten hoog genoeg waren, leek het *chavismo* als beleid ook echt vruchten af te werpen: armoede daalde van 50 % in 1998 tot 30 % in 2013 en de Gini-coëfficiënt (een belangrijke indicator voor ongelijkheid) daalde van 0,49 in 1998 tot 0,40 in 2013¹. Hiermee kon het land één van de beste resultaten in de regio voorleggen.

Dit beleid leidde echter tot een te hoge afhankelijkheid van olie-export voor creatie van welvaart. Zo'n 95 % van de export bestaat uit olie en de inkomsten uit de petroleumsector vertegenwoordigen ongeveer 25 % van het bbp². Deze inkomsten zijn nodig om goederen te kunnen aankopen in het buitenland, aangezien de Venezolaanse economie zelf maar weinig gediversifieerd is. De grootschalige onteigeningen en nationaliseringszorgden namelijk niet meteen voor het gunstig ondernemingsklimaat dat nodig is om een bloeiende nationale industrie te ontwikkelen.

Deze enorme afhankelijkheid zorgde voor maar weinig problemen tijdens de periode van hoge olieprijsen voor 2014 maar had dramatische gevolgen toen de olieprijs ineenzakte. Doordat alle olie-inkomsten direct werden gebruikt om de grote sociale projecten te financieren (tegen 2010 gaf de regering zelfs reeds 20 % van het bbp meer uit dan dat het binnenkreeg uit deze inkomstenbron), was er bovendien geen spaarpot om deze economische schok op te vangen.

Deze daling van de wereldwijde olieprijs kwam bovenop het feit dat "Petroleos de Venezuela, S.A." (PDVSA), het staatsbedrijf dat verantwoordelijk is voor alle olieontginning, -verwerking en -export in het land, reeds jarenlang leed onder een dalende productie. Dit is te wijten aan grote onderinvesteringen in infrastructuur, nepotisme, corruptie en een gebrek aan degelijk management in het bedrijf. Doordat de regering streng de binnenlandse olie- en benzineprijzen reglementeert en deze artificieel laag houdt, kan de PDVSA ook in het binnenland geen winst boeken.

De huidige economische crisis, die rechtstreeks voortkomt uit de dalende olie-inkomsten, is gekenmerkt door een torenhoge inflatie. Het is moeilijk om betrouwbare economische cijfers te vinden over de huidige toestand in Venezuela (de regering houdt deze grotendeels geheim) maar de inflatie werd in 2016 op

Tant que les revenus pétroliers étaient suffisamment élevés, la politique chaviste semblait réellement porter ses fruits: le taux de pauvreté avait fortement reculé, passant de 50 % en 1998 à 30 % en 2013 et l'indice de Gini (un important instrument de mesure des inégalités) était passé de 0,49 en 1998 à 0,40 en 2013¹. Le pays enregistrait ainsi l'un des meilleurs résultats dans la région.

Cependant, cette politique a conduit à une trop grande dépendance à l'égard des exportations pétrolières pour créer de la richesse. Le pétrole représente 95 % des exportations vénézuéliennes et les revenus générés par le secteur pétrolier constituent environ 25 % du PIB². Ces revenus sont indispensables pour pouvoir acheter des biens à l'étranger, l'économie vénézuélienne n'étant que très peu diversifiée. Les expropriations et les nationalisations à grande échelle n'ont en effet pas permis de créer d'emblée un environnement favorable aux entreprises, pourtant nécessaire au développement d'une industrie nationale dynamique.

Cette forte dépendance ne posait cependant guère de problèmes lorsque le cours du pétrole était élevé. Mais à partir de 2014, lorsque les prix se sont effondrés, les effets sur le pays ont été dramatiques. Étant donné que tous les revenus du pétrole étaient directement affectés au financement de grands projets sociaux (en 2010, les dépenses du gouvernement excédaient même déjà les revenus de cette source de 20 % du PIB), le pays ne disposait en outre d'aucune réserve de liquidités permettant de faire face à ce séisme économique.

La chute du cours mondial du pétrole s'est ajoutée au fait que "Petroleos de Venezuela, S.A." (PDVSA), l'entreprise d'État responsable de l'intégralité de l'exploitation, de la transformation et de l'exportation du pétrole dans le pays, souffrait depuis des années déjà d'une baisse de la production due à un véritable manque d'investissement en infrastructures, au népotisme, à la corruption et à une gestion peu sérieuse de l'entreprise. En outre, comme le gouvernement réglemente de façon stricte les prix intérieurs du pétrole et de l'essence et les maintient à un niveau artificiellement bas, PDVSA ne peut pas non plus réaliser de bénéfices à l'intérieur du pays.

La crise économique actuelle, qui résulte directement de la chute des revenus pétroliers, se caractérise par une inflation colossale. Il est difficile de trouver des données économiques fiables sur l'état actuel du Venezuela (le gouvernement les garde en grande partie secrètes), mais l'inflation a été estimée à environ 800 %

¹ <http://www.worldbank.org/en/country/venezuela/overview>.

² http://www.opec.org/opec_web/en/about_us/171.htm.

¹ <http://www.worldbank.org/en/country/venezuela/overview>.

² http://www.opec.org/opec_web/en/about_us/171.htm.

zo'n 800 % geschat, terwijl het bbp met 16 % kromp³. Voor dit jaar verwacht het IMF voorlopig een inflatie van 720,5 % en voor 2018 zelfs een inflatie van maar liefst 2068,5 %. Het bbp zou dan weer krimpen met respectievelijk 7,4 en 4,1 %⁴. Deze economische crisis zorgt ook voor een snel stijgende werkloosheid: dit jaar zou deze oplopen tot 25 % en bij onveranderd beleid zou deze tegen 2022 zo'n 36 % bedragen.

De hyperinflatie wordt voornamelijk veroorzaakt doordat president Maduro, net zoals zijn voorganger, publiek geld vlot blijft uitgeven, zowel om zijn politieke medestanders en het leger tevreden te houden maar ook om het genereus sociaal beleid, waarop het *chavismo* is gebaseerd, te behouden. In tegenstelling tot Chavez beschikt Maduro echter niet over een bijna eindeloze stroom aan olie-inkomsten, waardoor hij zijn heil moet zoeken in het bijdrukken van geld. De welig tierende corruptie in het land (Transparency International rangschikt het land als het meest corrupte in de westelijke hemisfeer) zorgt bovendien ook dat dit publiek geld niet efficiënt wordt ingezet en er dus nog meer van nodig is.

Deze hyperinflatie treft ook niet iedereen op een gelijke manier. De overheid stelt strikte restricties in voor de wisselkoers van de bolívar ten opzichte van de dollar en de invoer van buitenlandse valuta. De officiële wisselkoers (de DICOM) wordt kunstmatig laag gehouden (ongeveer 710 bolívar voor 1 dollar) maar er wordt slechts een beperkt quotum aan deze koers verkocht. Hierdoor ligt de wisselkoers op de zwarte markt, waar de gewone bevolking zich toe moet richten, veel hoger (meer dan 8000 bolívar per dollar)^{5 6}.

Bovendien is er ook een speciale, nog veel voordeligere, "DIPRO" wisselkoers (10 bolívar per dollar) die enkel mag worden gebruikt voor bedrijven die essentiële goederen importeren. Deze zeer voordelige wisselkoers wordt echter door de corrupte elite aan het hoofd van deze (staats)bedrijven (vaak benoemd door de regering of er nauw aan verwant) voor privédoeleinden gebruikt of om de verkregen dollars op de zwarte markt voor een veel hogere koers te verkopen. In de praktijk komt dit er dus op neer dat de (officiële) wisselkoers wel laag is voor

pour l'année 2016, tandis que le PIB s'est contracté de 16 %³. Le FMI prévoit pour l'instant une inflation de 720,5 % pour cette année et de pas moins de 2068,5 % pour 2018. Le PIB continuerait de reculer, respectivement de 7,4 et 4,1 %⁴. Cette crise économique entraîne également une augmentation rapide du taux de chômage: cette année, celui-ci devrait atteindre 25 % et, si la politique reste la même, il pourrait s'élever à environ 36 % d'ici 2022.

L'hyperinflation est principalement due au fait que le président Maduro, tout comme son prédécesseur, continue à dépenser sans compter l'argent public, tant pour contenter ses partisans politiques et l'armée que pour maintenir la politique sociale généreuse sur laquelle se base le chavisme. Cependant, contrairement à Chavez, Maduro ne dispose pas d'une source presque intarissable de revenus pétroliers, de sorte qu'il doit chercher son salut dans l'impression de nouveaux billets. La corruption massive dans le pays (Transparency International classe le pays comme le plus corrompu dans l'hémisphère ouest) explique en outre pourquoi l'argent public n'est pas investi de manière efficace et pourquoi il en faut donc davantage.

Cette hyperinflation ne touche pas non plus tout le monde de la même façon. Les autorités appliquent des restrictions strictes sur le taux de change du bolívar par rapport au dollar et sur l'importation de devises étrangères. Le taux de change officiel (le DICOM) est maintenu à un niveau artificiellement bas (environ 710 bolívares pour 1 dollar), mais ce cours n'est appliqué qu'à un nombre limité de transactions. Par conséquent, le taux de change sur le marché noir, vers lequel les citoyens ordinaires doivent se tourner, est beaucoup plus élevé (plus de 8 000 bolívares pour 1 dollar)^{5 6}.

En outre, il existe un taux de change spécial et encore bien plus avantageux (10 bolívares pour 1 dollar), appelé DIPRO, qui ne peut être utilisé que pour les entreprises qui importent des biens de première nécessité. Ce taux de change très avantageux est cependant utilisé par les élites corrompues à la tête de ces entreprises (d'État) (souvent nommées par le gouvernement ou étroitement liées à celui-ci) à des fins privées ou pour vendre ces dollars à un taux bien plus élevé sur le marché noir. En pratique, il s'avère donc que le taux de change

³ <http://www.reuters.com/article/us-venezuela-economy-idUSKBN154244>.

⁴ <http://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2017/04/04/world-economic-outlook-april-2017>.

⁵ <https://www.iiss.org/en/publications/strategic%20comments/sections/2017-6df9/venezuela-s-deepening-crisis-a652>.

⁶ https://www.cfr.org/background/venezuela-crisis?utm_medium=social_earned&utm_source=tw&utm_campaign=backgrounder&utm_term=venezuela-in-crisis&utm_content=072117.

³ <http://www.reuters.com/article/us-venezuela-economy-idUSKBN154244>.

⁴ <http://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2017/04/04/world-economic-outlook-april-2017>.

⁵ <https://www.iiss.org/en/publications/strategic%20comments/sections/2017-6df9/venezuela-s-deepening-crisis-a652>.

⁶ https://www.cfr.org/background/venezuela-crisis?utm_medium=social_earned&utm_source=tw&utm_campaign=backgrounder&utm_term=venezuela-in-crisis&utm_content=072117.

de elite maar de gewone bevolking wordt geconfronteerd met een enorme daling van de (officieuze) wisselkoers waardoor ze hun koopkracht ook zien dalen.

Deze diepe economische crisis doet vele financiële experten dan ook vrezen voor een Venezolaans bankroet. Met de torenhoge inflatie en snel krimpende financiële reserves zal het steeds moeilijker worden voor het land om de schulden terug te betalen. Zo betwijfelen sommigen of de regering de terugbetaling van 3,8 miljard dollar aan schulden die er eind dit jaar aankomt wel zal kunnen bolwerken. Zo'n bankroet zou de Venezolaanse economie nog verder de dieperik induwen.

Humanitaire crisis

Deze grote economische crisis leidde ondertussen ook al tot een echte humanitaire crisis in het land. Zo is er een acuut tekort aan medicijnen, voedsel en basisproducten in het land. De cijfers zijn tekenend: 85 % van de medicijnen is niet meer beschikbaar⁷, 87 % van de Venezolanen zeggen dat ze niet genoeg geld hebben om voldoende eten te kopen en 74 % van de bevolking heeft gemiddeld zo'n 8,7 kilogram verloren in het laatste jaar⁸.

Het grote tekort aan medicijnen heeft natuurlijk dramatische gevolgen in de praktijk: behandelingen van ernstige ziektes kunnen niet uitgevoerd worden (zo is er bijvoorbeeld een groot tekort aan chemo voor de behandeling van kanker), in het laatste jaar stierven er 66 % meer vrouwen in het kraambed, kindersterfte steeg met 30 % en malariabesmettingen zijn met 76 % toegenomen. Volgens een studie van Caritas zijn 10,2 % van de Venezolaanse kinderen ernstig ondervoed.

De enorme tekorten die aan de basis liggen van deze humanitaire crisis zijn ook een rechtstreeks gevolg van het regeringsbeleid. Een belangrijke factor hierbij zijn de vastgelegde prijzen die de overheid hanteert voor basisproducten. De bedoeling hiervan is om deze betaalbaar te houden voor de bevolking maar in tijden van hyperinflatie zorgen deze vastgelegde prijzen er voor dat bedrijven niet in staat zijn om winst te maken op hun producten en dus minder of niets meer produceren.

⁷ <https://www.usatoday.com/story/news/world/2017/06/22/venezuela-medical-shortages-doctors-health-care/103039928/>.

⁸ <https://www.economist.com/news/finance-and-economics/21720289-over-past-year-74-venezuelans-lost-average-87kg-weight-how>.

(officieel) est bas pour les élites, mais que les citoyens ordinaires sont confrontés à une explosion du taux de change (officieux), entraînant *de facto* une baisse de leur pouvoir d'achat.

Cette grave crise économique fait craindre à beaucoup d'experts financiers une faillite de l'État vénézuélien. Avec une inflation colossale et des réserves financières qui s'amoiennent rapidement, le pays va avoir de plus en plus de difficultés à rembourser ses dettes. Ainsi, certains doutent que le gouvernement réussira à rembourser les 3,8 milliards de dollars de dettes qui sont dus pour la fin de l'année. Une telle faillite ferait encore davantage sombrer l'économie vénézuélienne.

Crise humanitaire

Cette crise économique de grande ampleur a déjà aussi généré une véritable crise humanitaire dans l'intervalle. Le pays est ainsi confronté à une pénurie aiguë de médicaments, de nourriture et de produits de base. Les chiffres parlent d'eux-mêmes: 85 % des médicaments ne sont plus disponibles⁷, 87 % des Vénézuéliens déclarent ne pas avoir assez d'argent pour pouvoir acheter suffisamment de nourriture et 74 % de la population a perdu en moyenne 8,7 kilos au cours de l'année passée⁸.

Cette pénurie importante de médicaments a bien entendu des conséquences dramatiques: des personnes atteintes de maladies graves ne peuvent pas recevoir leur traitement (on constate par exemple un manque important de produits de chimiothérapie pour le traitement du cancer) et l'année passée, le nombre de femmes mortes en couches a augmenté de 66 % et on a enregistré une hausse de 30 % de la mortalité infantile, les cas de malaria ayant quant à eux augmenté de 76 %. Une étude de Caritas révèle que 10,2 % des enfants vénézuéliens souffrent de sous-alimentation sévère.

Les pénuries considérables à l'origine de cette crise humanitaire sont également une conséquence directe de la politique menée par le gouvernement. On citera principalement à cet égard les prix imposés par les autorités pour les produits de base. Si le but de cette mesure est de maintenir les prix à un niveau abordable pour la population, force est de constater qu'en temps d'hyperinflation, elle a pour effet d'empêcher les entreprises de faire des bénéfices sur leurs produits, ce qui les incite à produire moins ou à stopper la production.

⁷ <https://www.usatoday.com/story/news/world/2017/06/22/venezuela-medical-shortages-doctors-health-care/103039928/>.

⁸ <https://www.economist.com/news/finance-and-economics/21720289-over-past-year-74-venezuelans-lost-average-87kg-weight-how>.

Door de op hol geslagen (officieuze) wisselkoers en misbruik van dollars verkregen via de officiële wisselkoers, is ook import van deze basisproducten niet betaalbaar. In 2016 werd er nog voor zo'n 18 miljard dollar geïmporteerd, terwijl dit in 2012 nog 66 miljard was.⁹

Geconfronteerd met deze enorme tekorten, grijpt de Venezolaanse regering naar extreme maatregelen die echter niet meteen de situatie lijken te verbeteren. Zo werden verschillende bedrijven genationaliseerd omdat men vermoedde dat de tekorten eerder te wijten waren aan "sabotage" vanuit de privésector. Toch zien we geen verbetering in de productie en blijven de tekorten aanhouden.

De laatste maanden heeft het Venezolaanse regime ook besloten om iets te doen aan de lege winkelrekken door bedrijven (oogluikend) toe te staan om allerlei producten te importeren en deze vervolgens in winkels aan te bieden aan de wisselkoers van de zwarte markt. Op die manier zouden handelaars en importeurs terug winst kunnen maken op hun producten en deze dus terug aanbieden.

Deze *de facto* "dollarisatie" van de lokale economie zorgt er echter voor dat de prijzen voor deze producten veel te hoog zijn voor de lokale bevolking om deze te kunnen veroorloven. De winkelrekken worden dus stil aan weer gevuld maar raken nu niet meer leeg.¹⁰

Om de Venezolanen toch te voorzien van voldoende voedsel en medicijnen, besliste de regering in 2016 dan maar om het leger verantwoordelijk te maken voor de verdeling ervan. Het leger controleert nu de belangrijkste havens, verdeelt voedselpakketten en mag zelfs privé-bedrijven verplichten om producten aan de overheid te verkopen.

Deze gratis voedselpakketten zijn ondertussen essentieel geworden voor de gewone Venezolaan om te kunnen overleven. Toch geraakt ook dit voedsel niet tot bij iedereen: door de wijdverspreide corruptie binnen het leger komt een groot deel van het voedsel vooral terecht bij officieren en hun families. Dit wordt oogluikend toegestaan door Maduro om zo te voorkomen dat het leger (een essentiële bondgenoot om aan de macht te blijven) honger zou krijgen en in opstand zou komen.

Deze humanitaire crisis doet vele Venezolanen dan ook beslissen om het land te verlaten. Volgens de

L'explosion du taux de change (officieux) et l'utilisation abusive des dollars obtenus via le taux de change officiel ont également un effet sur l'importation de ces produits de base, qui deviennent beaucoup trop chers. Le montant des importations s'élevait à environ 18 milliards de dollars en 2016, alors qu'il était encore de 66 milliards en 2012⁹.

Pour faire face à ces pénuries colossales, le gouvernement vénézuélien a recours à des mesures extrêmes qui ne semblent toutefois pas améliorer la situation. Ainsi, plusieurs entreprises ont été nationalisées parce qu'on soupçonnait le secteur privé d'organiser un "sabotage" qui serait à l'origine des pénuries. Or, aucune amélioration n'a été constatée au niveau de la production et les pénuries perdurent.

Le gouvernement vénézuélien a également décidé au cours de ces derniers mois de remédier à l'absence de produits dans les rayons en autorisant (tacitement) les entreprises à importer toutes sortes de produits qui sont ensuite proposés en magasin au taux de change du marché noir. Le but est de permettre aux commerçants et aux importateurs de refaire des bénéfices sur leurs produits et donc de les proposer à nouveau.

Mais à la suite de cette "dollarisation" *de facto* de l'économie locale, les prix de ces produits sont devenus beaucoup trop élevés pour la population locale. Les produits réapparaissent donc progressivement dans les magasins, mais ils restent dans les étagères¹⁰.

Pour assurer aux Vénézuéliens un approvisionnement suffisant en nourriture et en médicaments, le gouvernement a décidé en 2016 de charger l'armée de distribuer ces produits. L'armée contrôle aujourd'hui les principaux ports et elle distribue des colis alimentaires. Elle a même le droit d'obliger les entreprises privées à vendre des produits aux pouvoirs publics.

Ces colis alimentaires gratuits sont devenus nécessaires à la survie du Vénézuélien moyen. Or, tout le monde n'y a pas accès: en raison de la corruption largement répandue au sein de l'armée, les officiers et leurs familles se réservent une grande partie de la nourriture. Maduro tolère cette situation, car il veut éviter que les militaires soient affamés et en viennent à se révolter (l'armée est un allié essentiel pour son maintien au pouvoir).

Cette crise humanitaire a contraint de nombreux Vénézuéliens à quitter le pays. D'après l'Agence des

⁹ <http://www.reuters.com/article/us-venezuela-economy-idUSKBN14T221>.

¹⁰ <http://abcnews.go.com/International/wireStory/us-sanctions-pile-misery-moribund-venezuelan-economy-49481854>.

⁹ <http://www.reuters.com/article/us-venezuela-economy-idUSKBN14T221>.

¹⁰ <http://abcnews.go.com/International/wireStory/us-sanctions-pile-misery-moribund-venezuelan-economy-49481854>.

vluchtelingenorganisatie van de VN (UNHCR) zijn er dit jaar wereldwijd reeds 50 000 asielzoekers uit Venezuela afkomstig. Vorig jaar waren er dat 27 000. Tegelijk zegt het UNHCR dat het totale aantal vluchtelingen waarschijnlijk een veelvoud is van dit getal aangezien vele Venezolanen illegaal in buurlanden verblijven, afgeschrikt door de bureaucratische procedures en soms hoge dossierkosten voor asielaanvragen.

Extra problematisch is dat onder diegene die uit het land trekken er ook vele hoogopgeleiden zitten, zoals dokters. Er wordt geschat dat de laatste twaalf jaar 16 000 dokters het land hebben verlaten, waardoor de huidige medische crisis enkel maar erger wordt.

Politieke crisis

Parallel aan deze crisissen, en er ook door aange-stoekt, ontstond er de laatste jaren ook een diepe poli-tieke crisis die momenteel op de spits wordt gedreven. Al onder het bewind van Chavez was er sprake van een toenemend autoritarisme. De bevolking ging hier echter grotendeels mee akkoord omdat men, dankzij de hoge olieprijs, de vruchten van het *chavismo* en het sterke beleid van één man in de praktijk kon waarnemen.

Gesterkt door deze populaire steun werkte Chavez aan een politieke omwenteling die er vooral op was gericht om zijn eigen macht te vergroten. In 1999 werd een nieuwe grondwet goedgekeurd die de tweede kamer van het parlement afschafte, burgerlijke controle over het leger (een belangrijke bondgenoot van Chavez) verzwakte en hem in staat stelde om nog een extra termijn als president te dienen. In 2004 liet hij bovendien een wet aannemen die de werking van het hooggerechtshof hervormde. Door een uitbreiding van het aantal rechters kon hij nu zelf de meerderheid onder hen benoemen en daarnaast kon hij makkelijker "vijandige rechters" ontslaan. In 2009, tenslotte, werd in een referendum beslist om de limiet op het aantal presidentiële termijnen af te schaffen.

Deze macht werd ook op informele manier zo veel mogelijk vergroot. In zowat alle sectoren en overheids-instellingen, inclusief het leger en het hele gerechtelijke apparaat, werden vertrouwenspersonen van de regering geplaatst. Hierdoor verzekerde Chavez zich van een sterke algemene overheidscontrole. Daarnaast werd ook de oppositie verhinderd om ten volle hun stem te doen horen. Zeker onder Maduro wordt getracht om opposi-tieleders buiten spel te zetten door hen te verhinderen om deel te nemen aan verkiezingen (door gerechtelijke

Nations unies pour les Réfugiés (UNHCR), 50 000 de-mandes d'asile de personnes originaires du Venezuela ont déjà été enregistrées dans le monde cette année, contre 27 000 l'année passée. L'UNHCR estime que le nombre total de réfugiés est probablement bien plus élevé, car beaucoup de Vénézuéliens, effrayés par les procédures bureaucratiques et les frais parfois élevés réclamés dans les dossiers d'asile, sont en séjour illégal dans des pays voisins.

Autre problème: parmi ceux qui quittent le pays se trouvent de nombreuses personnes hautement qua-lifiées, comme des médecins. On évalue à 16 000 le nombre de médecins qui ont quitté le pays au cours des douze dernières années, ce qui ne fait qu'aggraver la crise médicale actuelle.

Crise politique

Parallèlement à ces crises, et aussi sous leur effet, s'est également développée ces dernières années une profonde crise politique qui atteint actuellement son paroxysme. Sous le régime de Chavez déjà, il était question d'un autoritarisme croissant. La population y adhérerait toutefois en grande partie, parce que, grâce aux prix élevés du pétrole, les fruits du chavisme et de la politique ferme d'un seul homme étaient perceptibles en pratique.

Conforté par ce soutien populaire, Chavez a œuvré à une révolution politique qui visait surtout à accroître son propre pouvoir. En 1999, le Venezuela a adopté une nouvelle constitution qui supprimait la deuxième chambre du Parlement, affaiblissait le contrôle civil de l'armée (un important allié de Chavez) et permettait à Chavez d'exercer encore un mandat supplémentaire en tant que président. En 2004, le président a en outre fait adopter une loi qui réformait le fonctionnement de la cour suprême. En augmentant le nombre de juges, il pouvait désormais nommer lui-même la majorité d'entre eux et, de surcroît, limoger plus facilement les "juges hostiles". Enfin, en 2009, il a été décidé par référendum de sup-primer la limite du nombre de mandats présidentiels.

Ce pouvoir a également été accru autant que possible de manière informelle. Des personnes de confiance du gouvernement ont été placées dans pratiquement tous les secteurs et toutes les institutions publiques, y compris l'armée et l'ensemble de l'appareil judiciaire. Chavez s'est ainsi assuré d'un contrôle fort et global de l'administration. De plus, l'opposition a également été empêchée de s'exprimer pleinement. Sous Maduro cer-tainement, le pouvoir tente de mettre hors jeu les chefs de file de l'opposition en les empêchant de participer

veroordelingen) of door er voor te zorgen dat hun partijen niet aan de nodige financiële middelen geraken.

Ook de vrijheid van meningsuiting werd steeds meer beperkt. Sinds 2007 zijn er al meer dan 110 mediakanalen gesloten door de overheid, hieronder ook de grootste private televisiezender "Radio Caracas Television". Steeds meer opposanten en mensenrechtenactivisten werden ook opgesloten, vaak na een veroordeling door militaire rechtbanken. Momenteel zouden er zo'n 676 politieke gevangenen in hechtenis zitten¹¹.

Toch konden deze pogingen tot onderdrukking van de oppositie niet verhinderen dat bij de parlementsverkiezingen in 2015 de meerderheid van de zetels werd gewonnen door een coalitie van oppositiepartijen. Sindsdien wordt het politieke conflict echt op de spits gedreven en schuwt Maduro geen enkel middel om toch nog aan de macht te blijven, alhoewel volgens recente opiniepeilingen nog maar 20 % van de bevolking hem steunt.

Een eerste grote confrontatie kwam er in september 2016: de Nationale Verkiezingsraad (waarin Maduro-getrouwen zetelen) oordeelde dat er in de aanloop naar een nationaal referendum over de mogelijke afzetting van de president (op poten gezet door de oppositie) er op verschillende plaatsen fraude was gepleegd. Hierop besliste de Raad dan maar om het referendum op te schorten en te verbieden.

Ook het hooggerechtshof werd gebruikt om alle initiatieven en wetten die voortkwamen uit het parlement nietig te verklaren. In oktober 2016 werd voor een eerste keer beslist dat het parlement niet meer de macht had om de begroting goed te keuren en dat dit dan maar moest gebeuren door het hof zelf. De eedaflegging van 3 volksvertegenwoordigers die worden beschuldigd van electorale fraude was voor het hof voldoende reden om hier toe te besluiten.

In maart 2017 ging het hooggerechtshof nog een stap verder door te oordelen dat het parlement geen wetgevende macht meer mag uitoefenen en dat deze taak dan maar kon uitgevoerd worden door het hof zelf. Na massaal intern en internationaal protest, werd deze beslissing teruggedraaid maar bleef het hof wel bij haar standpunt dat elke wet die voortkomt uit het parlement sowieso ongeldig is.

Deze initiële beslissing om de wetgevende macht van het parlement af te nemen was een katalysator

¹¹ <https://www.reuters.com/article/us-venezuela-politics-idUSKCN1AW2A1>.

aux élections (par le biais de condamnations judiciaires) ou en veillant à ce que leurs partis n'obtiennent pas les moyens financiers nécessaires.

La liberté d'expression a également été sans cesse limitée. Depuis 2007, l'autorité a déjà fermé plus de 110 canaux médiatiques, dont la plus importante chaîne privée de télévision "Radio Caracas Television". De plus en plus d'opposants et de militants des droits de l'homme ont également été emprisonnés, souvent après avoir été condamnés par des tribunaux militaires. Actuellement, quelque 676 prisonniers politiques se trouveraient en détention¹¹.

Toutefois, ces tentatives de répression de l'opposition n'ont pas pu empêcher une coalition de partis d'opposition de remporter la majorité des sièges lors des élections législatives de 2015. Depuis lors, le conflit politique est véritablement exacerbé et Maduro ne recule devant aucun moyen pour se maintenir au pouvoir, bien que, selon de récents sondages d'opinion, il ne soit plus soutenu que par 20 % de la population.

Une première confrontation de grande ampleur a eu lieu en septembre 2016, lorsque le Conseil national électoral (au sein duquel siègent des fidèles de Maduro) a considéré, à l'approche d'un référendum national (organisé par l'opposition) sur la destitution éventuelle du président, que des fraudes avaient été commises à différents endroits. Le Conseil a alors décidé de suspendre puis d'interdire le référendum.

Le tribunal suprême de justice a également été utilisé pour anéantir toutes les initiatives et lois émanant du Parlement. Il a été décidé une première fois en octobre 2016 que le Parlement n'avait plus le pouvoir d'approuver le budget et que c'est au tribunal lui-même que revenait désormais cette prérogative. Ce dernier a considéré que le fait que trois députés accusés de fraude électorale aient pu prêter serment l'autorisait à prendre cette décision.

Le tribunal a franchi un nouveau pas en mars 2017, en jugeant que le Parlement ne pouvait plus exercer le pouvoir législatif et que c'est à lui qu'il appartenait de reprendre cette mission. Bien qu'il ait finalement été forcé de retirer cette décision à la suite de protestations massives émises au Venezuela et à l'étranger, le tribunal a maintenu que toutes les lois émanant du Parlement étaient en tout état de cause frappées de nullité.

Cette décision initiale de priver le Parlement du pouvoir législatif a été le catalyseur de contestations

¹¹ <https://www.reuters.com/article/us-venezuela-politics-idUSKCN1AW2A1>.

voor grootschalige protesten. Deze inspireerden president Maduro om een nieuwe poging te ondernemen om het parlement helemaal buitenspel te zetten. Op 1 mei 2017 kondigde hij aan dat hij een “Grondwetgevende Vergadering” zou laten verkiezen om de grondwet die in 1999 door Chavez was aangepast (en waar Maduro steeds lovend over was geweest) aan te passen. Oorspronkelijk verklaarde Maduro dat deze vergadering de bedoeling had om de politieke spanningen in het land te ontspannen en dialoog te promoten. Al snel werd echter duidelijk dat deze vergadering een zo goed als onbeperkte macht zou krijgen en *de facto* het parlement zou vervangen.

Om die reden en omwille van het, volgens hen, ongrondwettelijke karakter van de verkiezing verzette de oppositie zich hevig hiertegen. Dit was het startsignaal voor een lange periode van protest en betogingen die door het leger en de politie gewelddadig de kop werden ingedrukt. Hierbij zouden in totaal meer dan 124 mensen bij zijn gestorven. Op 16 juli hield de oppositie een eigen, onofficieel, referendum waarbij 7 miljoen Venezolanen zich zouden hebben uitgesproken tegen een referendum.

De uiteindelijke verkiezing van de Grondwetgevende Vergadering vond plaats op 30 juli en werd door de gehele oppositie geboycot. Hierdoor zitten er dus vooral trouwe *Chavistas* in de vergadering. Volgens de Venezolaanse regering namen zo'n 8 miljoen Venezolanen deel aan de verkiezingen. Toch zijn er grote twijfels bij dit getal, dat niet toevallig net boven de opkomst van het referendum van de oppositie lijkt te zijn. Zo bleek uit een gelekt officieel document van de verkiezingscommissie dat er één uur voor de sluiting van de stembureaus nog maar 3,7 miljoen mensen waren gaan stemmen¹². Als men weet dat Venezuela zo'n 2,7 miljoen ambtenaren telt (waarvan velen aangaven dat ze vreesden om hun job te verliezen indien ze niet zouden stemmen), wordt duidelijk dat dit maar een zeer magere opkomst was. Het bedrijf dat de software leverde voor de verkiezing meldde bovendien dat er met de stemcomputers was geknoeid¹³.

Ondertussen is de Grondwetgevende Vergadering reeds samengekomen en wordt stilaan duidelijk dat de vrees van de oppositie helemaal werkelijkheid wordt. Zo werd er reeds beslist om de wetgevende macht van het parlement over te nemen en om de procureur-generaal

de grote ampleur, die ontstond, heeft de president Maduro geprobeerd te beperken door het Parlement buiten spel te zetten. Het 1er mei 2017, heeft de president aangekondigd dat hij een “Assemblee constituyente” zou laten kiezen om de Grondwet die in 1999 door Chavez was aangepast (en waar Maduro steeds lovend over was geweest) aan te passen. Oorspronkelijk verklaarde Maduro dat deze vergadering de bedoeling had om de politieke spanningen in het land te ontspannen en dialoog te promoten. Al snel werd echter duidelijk dat deze vergadering een zo goed als onbeperkte macht zou krijgen en *de facto* het parlement zou vervangen.

Om die reden en omwille van het, volgens hen, ongrondwettelijke karakter van de verkiezing verzette de oppositie zich hevig hiertegen. Dit was het startsignaal voor een lange periode van protest en betogingen die door het leger en de politie gewelddadig de kop werden ingedrukt. Hierbij zouden in totaal meer dan 124 mensen bij zijn gestorven. Op 16 juli hield de oppositie een eigen, onofficieel, referendum waarbij 7 miljoen Venezolanen zich zouden hebben uitgesproken tegen een referendum.

De uiteindelijke verkiezing van de Grondwetgevende Vergadering vond plaats op 30 juli en werd door de gehele oppositie geboycot. Hierdoor zitten er dus vooral trouwe *Chavistas* in de vergadering. Volgens de Venezolaanse regering namen zo'n 8 miljoen Venezolanen deel aan de verkiezingen. Toch zijn er grote twijfels bij dit getal, dat niet toevallig net boven de opkomst van het referendum van de oppositie lijkt te zijn. Zo bleek uit een gelekt officieel document van de verkiezingscommissie dat er één uur voor de sluiting van de stembureaus nog maar 3,7 miljoen mensen waren gaan stemmen¹². Als men weet dat Venezuela zo'n 2,7 miljoen ambtenaren telt (waarvan velen aangaven dat ze vreesden om hun job te verliezen indien ze niet zouden stemmen), wordt duidelijk dat dit maar een zeer magere opkomst was. Het bedrijf dat de software leverde voor de verkiezing meldde bovendien dat er met de stemcomputers was geknoeid¹³.

Ondertussen is de Grondwetgevende Vergadering reeds samengekomen en wordt stilaan duidelijk dat de vrees van de oppositie helemaal werkelijkheid wordt. Zo werd er reeds beslist om de wetgevende macht van het parlement over te nemen en om de procureur-generaal

¹² <https://www.reuters.com/article/us-venezuela-politics-vote-exclusive-idUSKBN1A10AL>.

¹³ <https://www.economist.com/news/americas/21725831-nicol-smaduro-emulates-latin-americas-bygone-dictators-venezuelas-shameless-and-colossal>.

¹² <https://www.reuters.com/article/us-venezuela-politics-vote-exclusive-idUSKBN1A10AL>.

¹³ <https://www.economist.com/news/americas/21725831-nicol-smaduro-emulates-latin-americas-bygone-dictators-venezuelas-shameless-and-colossal>.

(en zeer vocale tegenstandster van Maduro) te ontslaan. Bovendien werd er ook unaniem beslist om minstens twee jaar te vergaderen over de inhoud van de nieuwe grondwet. Dit laat natuurlijk de deur open om nieuwe parlementaire en presidentiële verkiezingen, gepland voor december 2018, uit te stellen en Maduro zo nog langer in het zadel te houden.

Bovendien besliste de nieuwe vergadering reeds om een “waarheidscommissie” op te richten die zou dienen om de schuldigen voor het geweld tijdens de recente protesten te kunnen identificeren. Een nieuwe wet zou het dan mogelijk maken om deze verantwoordelijken dan voor “het aanzetten tot haat of intolerantie” tot 25 jaar op te sluiten. De oppositie noemt dit een wet die het mogelijk maakt om “eender wie voor eender wat voor lange tijd op te sluiten” en hen dus zo te kunnen muilkorven.

De gewelddadige reactie van de regering op de protesten naar aanleiding van de verkiezing van de Grondwetgevende Vergadering leidde ook tot een grootschalige schending van mensenrechten. In een rapport van het Bureau van de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten van de Verenigde Naties (OHCHR) van 30 augustus 2017 wordt dit ook bevestigd¹⁴: *“OHCHR documented extensive violations of human rights by national authorities in the context of country-wide demonstrations aimed at curbing any type of anti-government protests. OHCHR found that security forces systematically used excessive force and arbitrarily detained protesters. Patterns of ill-treatment, in some cases amounting to torture, and serious violations of due process rights of persons detained in connection with the protests by Venezuelan authorities were also documented. Credible and consistent accounts of victims and witnesses indicate that security forces systematically used excessive force to deter demonstrations, crush dissent and instil fear”*.

Deze schendingen waren duidelijk ook geen daden van enkele individuen: *“The generalised and systematic use of excessive force during demonstrations and the arbitrary detention of protesters and perceived political opponents indicate that these were not the illegal or rogue acts of isolated officials [...] The extent of the violations points to the existence of a policy to repress political dissent and instill fear in the population to curb demonstrations at the cost of Venezuelans’ rights and freedoms”*

Bovendien zet de Venezolaanse regering ook gewapende burgerbewegingen (‘*colectivos*’) in om de

opposante à Maduro). En outre, il a été décidé à l’unanimité que l’Assemblée constituante se réunirait pendant au moins deux ans dans le but de réécrire la Constitution, ce qui laisse bien sûr la porte ouverte à la possibilité de repousser les élections législatives et présidentielles prévues pour décembre 2018 et permettrait ainsi à Maduro de rester encore plus longtemps au pouvoir.

Qui plus est, la nouvelle assemblée a déjà décidé d’instituer une “Commission Vérité”, qui serait chargée d’identifier les personnes responsables des violences qui ont entaché les manifestations de ces derniers mois. Une nouvelle loi devrait ainsi permettre d’infliger aux accusés des peines pouvant aller jusqu’à 25 ans de prison pour “incitation à la haine ou à l’intolérance”. Pour l’opposition, cette loi permettrait d’“enfermer n’importe qui de façon durable pour n’importe quelle raison” et donc de museler ceux qui s’opposent au régime.

La réaction violente du gouvernement aux manifestations autour de l’élection de l’Assemblée constituante a également mené à une violation à grande échelle des droits de l’homme. Ce fait est confirmé dans un rapport du bureau du Haut-Commissariat aux droits de l’homme des Nations unies (OHCHR) publié le 30 août 2017¹⁴: *“OHCHR documented extensive violations of human rights by national authorities in the context of country-wide demonstrations aimed at curbing any type of anti-government protests. OHCHR found that security forces systematically used excessive force and arbitrarily detained protesters. Patterns of ill-treatment, in some cases amounting to torture, and serious violations of due process rights of persons detained in connection with the protests by Venezuelan authorities were also documented. Credible and consistent accounts of victims and witnesses indicate that security forces systematically used excessive force to deter demonstrations, crush dissent and instil fear”*.

Ces violations n’étaient manifestement pas non plus le fait de quelques individus isolés: *“The generalised and systematic use of excessive force during demonstrations and the arbitrary detention of protesters and perceived political opponents indicate that these were not the illegal or rogue acts of isolated officials [...] The extent of the violations points to the existence of a policy to repress political dissent and instill fear in the population to curb demonstrations at the cost of Venezuelans’ rights and freedoms”*.

En outre, le gouvernement vénézuélien a également constitué des mouvements citoyens armés (‘*colectivos*’)

¹⁴ http://www.ohchr.org/Documents/Countries/VE/HCReportVenezuela_1April-31July2017_EN.pdf.

¹⁴ http://www.ohchr.org/Documents/Countries/VE/HCReportVenezuela_1April-31July2017_EN.pdf.

bevolking te intimideren en protest in de kiem te smoren: *“Armed colectivos routinely broke into protests riding motorcycles and carrying firearms. They harassed, attacked and shot at demonstrators, media workers and by-standers. They also arrested demonstrators and participated in violent house raids. Witnesses and sources reported how these groups had been operating with the acquiescence of, and sometimes in coordination with, security forces and local authorities. According to OHCHR estimates, armed colectivos are allegedly responsible for at least 27 killings during recent demonstrations”.*

Internationale reactie

Deze opeenstapeling van mensenrechtenschendingen, een schrijnende humanitaire situatie en een regime dat steeds meer opschuift in de richting van een dictatuur heeft geleid tot strenge veroordelingen en zelfs sancties vanuit buitenland.

De sterkste reactie komt hierbij uit de VS, die reeds decennia in onmin leven met het Venezolaanse regime. Naast zeer strenge veroordelingen over “dictator in wording” Maduro en “misdaden tegen de eigen bevolking” werden er reeds verschillende sancties genomen. Een eerste ronde sancties werd geactiveerd vlak voor en na de stemming over de Grondwetgevende Vergadering en bestond uit individuele financiële sancties tegen hooggeplaatste functionarissen uit de regering, leden van het hooggerechtshof, de veiligheidsdiensten en de olie-industrie en president Maduro zelf.¹⁵

Een tweede ronde sancties volgde op 25 augustus en zorgt er voor dat de Venezolaanse regering en oliebedrijf PDVSA geen toegang meer hebben tot de Amerikaanse financiële markt. Zo mogen er geen obligaties of aandelen van hen verhandeld worden in de VS en mogen Amerikaanse banken hen geen leningen meer geven. Deze sancties zullen de Venezolaanse economie waarschijnlijk significant treffen. De regering Maduro was eerder deze zomer namelijk reeds begonnen aan het massaal verkopen van aandelen van PDVSA en staatsobligaties voor spotprijzen, waarmee duidelijk werd dat het regime wanhopig op zoek is naar buitenlandse valuta¹⁶.

¹⁵ https://www.washingtonpost.com/world/national-security/trump-administration-hits-13-venezuelans-with-sanctions-in-advance-of-critical-vote/2017/07/26/d80a6ac0-721e-11e7-9eac-d56bd5568db8_story.html?utm_term=.bd2c7c82f811.

¹⁶ https://www.washingtonpost.com/world/national-security/trump-administration-moves-to-restrict-venezuelan-access-to-us-financial-system/2017/08/25/18b22a5e-89ad-11e7-a50f-e0d4e6ec070a_story.html?utm_term=.1174a34a9414.

pour intimider la population et étouffer les manifestations dans l'œuf: *“Armed colectivos routinely broke into protests riding motorcycles and carrying firearms. They harassed, attacked and shot at demonstrators, media workers and by-standers. They also arrested demonstrators and participated in violent house raids. Witnesses and sources reported how these groups had been operating with the acquiescence of, and sometimes in coordination with, security forces and local authorities. According to OHCHR estimates, armed colectivos are allegedly responsible for at least 27 killings during recent demonstrations”.*

Réaction internationale

Cette accumulation de violations des droits de l'homme, alliée à une situation humanitaire catastrophique et aux dérives dictatoriales du régime, a été sévèrement condamnée et même suivie de sanctions à l'étranger.

La réaction la plus vive a été celle des États-Unis, qui sont brouillés avec le régime vénézuélien depuis des décennies. Outre des condamnations très sévères du “dictateur en puissance” et des “crimes qu'il commet contre sa propre population”, plusieurs sanctions ont été prises. Il y a eu tout d'abord une première série de sanctions individuelles et de nature financière, activées juste avant et après le vote relatif à l'Assemblée constituante et touchant des fonctionnaires haut placés du gouvernement et des membres du tribunal suprême de justice, des services de sécurité et de l'industrie pétrolière, ainsi que le président Maduro lui-même.¹⁵

À la suite de nouvelles sanctions infligées le 25 août, le gouvernement vénézuélien et l'entreprise pétrolière PDVSA n'ont plus accès au marché financier américain, ce qui signifie que leurs obligations ou actions ne peuvent plus être négociées aux États-Unis et que les banques américaines ne peuvent plus leur accorder de prêts. Ces sanctions auront sans doute une incidence significative sur l'économie vénézuélienne. En effet, le gouvernement Maduro avait déjà commencé cet été à vendre massivement des actions de PDVSA et des obligations d'État à des prix dérisoires, ce qui montre qu'il est désespérément à la recherche de devises étrangères¹⁶.

¹⁵ https://www.washingtonpost.com/world/national-security/trump-administration-hits-13-venezuelans-with-sanctions-in-advance-of-critical-vote/2017/07/26/d80a6ac0-721e-11e7-9eac-d56bd5568db8_story.html?utm_term=.bd2c7c82f811.

¹⁶ https://www.washingtonpost.com/world/national-security/trump-administration-moves-to-restrict-venezuelan-access-to-us-financial-system/2017/08/25/18b22a5e-89ad-11e7-a50f-e0d4e6ec070a_story.html?utm_term=.1174a34a9414.

Verdere sancties vanuit de VS worden nog expliciet in beraad gehouden. Zo circuleert er al enige tijd het gerucht dat president Trump het liefst een algemeen olie-embargo zou willen instellen. Bovendien gaf de Amerikaanse president openlijk toe dat “zelfs een militaire optie op tafel ligt”. Dit laatste statement werd echter wereldwijd snel veroordeeld en lijkt de positie van Maduro in eigen land en zelfs heel Latijns-Amerika eerder versterkt te hebben.

Toch is ook de reactie in eigen continent vrij fors. Alhoewel Zuid-Amerikaanse staten, om historische redenen, over het algemeen zeer terughoudend zijn om zich te bemoeien in binnenlandse aangelegenheden, maken de meesten nu toch een uitzondering. Zo werd het Venezolaanse lidmaatschap van Mercosur (de douane-unie tussen Argentinië, Brazilië, Paraguay, Uruguay, Bolivia en Venezuela) in december 2016 reeds opgeschort en werd dit in april verlengd voor onbepaalde duur. In april 2017 dreigde de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS) dan weer om Venezuela uit te sluiten, waarop Maduro reageerde door zelf zijn terugtrekking uit de organisatie aan te kondigen.

De EU en haar lidstaten waren ook snel om de situatie in Venezuela te veroordelen en hun bezorgdheid te uiten. Zo stelt Hoge Vertegenwoordiger Federica Mogherini dat “de Europese Unie en haar lidstaten de grondwetgevende vergadering niet [kunnen] erkennen: zij zijn immers niet overtuigd van de daadwerkelijke representativiteit en legitimiteit ervan. Zij roepen de regering van president Nicolas Maduro op dringend maatregelen te treffen om de situatie te corrigeren. Met name moet de beëdiging van de grondwettelijke vergadering worden uitgesteld en moeten de bevoegdheden van alle grondwettelijke instellingen uitdrukkelijk worden erkend.[...] De Europese Unie en haar lidstaten zijn ingenomen met en steunen de aanbiedingen van landen in de regio en andere internationale actoren om dergelijke onderhandelingen te begeleiden en te faciliteren. Zij zijn bereid om alle inspanningen waarmee dit doel kan worden verwezenlijkt, actief te ondersteunen.”¹⁷

Toch gaat de EU niet zo ver om ook sancties af te kondigen tegen het Venezolaanse regime. Deze deur wordt echter wel nog opengelaten: “De Europese Unie en haar lidstaten kunnen hun respons geleidelijk opvoeren als

¹⁷ <http://www.consilium.europa.eu/nl/press/press-releases/2017/08/02-hr-venezuela/>.

Les États-Unis ont explicitement évoqué la possibilité de prendre de nouvelles sanctions. Ainsi, d’après des rumeurs qui circulent depuis un certain temps, le président Trump privilégierait un embargo général sur le pétrole. Le président américain a du reste déclaré ouvertement que l’option militaire pouvait, elle aussi, être envisagée, ce qui a toutefois été rapidement condamné dans le monde entier et semble même avoir permis à Maduro de renforcer sa position au Venezuela, voire dans l’ensemble des pays d’Amérique latine.

Il convient néanmoins de souligner que sur le continent sud-américain également, les réactions sont plutôt virulentes. Bien que pour des raisons historiques, les États d’Amérique du sud se montrent généralement très réticents à l’idée de s’immiscer dans les affaires intérieures d’un autre pays, la plupart d’entre eux font quand même une exception cette fois-ci. Le Venezuela a ainsi vu sa participation au Mercosur (l’union douanière existant entre l’Argentine, le Brésil, le Paraguay, l’Uruguay, la Bolivie et le Venezuela) suspendue dès décembre 2016. Cette décision a été prolongée en avril pour une durée indéterminée. En avril 2017, l’Organisation des États américains (OAS) a par ailleurs menacé d’exclure le Venezuela. Maduro a réagi à cette menace en annonçant lui-même son retrait de cette organisation.

L’Union européenne et ses États membres ont également rapidement condamné la situation au Venezuela et exprimé leur inquiétude. Ainsi, Mme Federica Mogherini, Haute représentante a déclaré que “l’Union européenne et ses États membres ne sont [...] pas en mesure de reconnaître l’Assemblée constituante en raison des doutes qu’ils nourrissent concernant sa représentativité et sa légitimité réelles et appellent le gouvernement du président Nicolas Maduro à adopter d’urgence des mesures en vue de corriger le cours des événements. En particulier, il convient que la mise en place effective de l’Assemblée constituante soit suspendue et que les attributions de toutes les institutions prévues par la constitution soient explicitement reconnues. [...] Par ailleurs, l’Union européenne et ses États membres saluent et encouragent les pays de la région et les autres acteurs internationaux qui se proposent d’accompagner et de faciliter ces négociations. Ils sont prêts à soutenir activement tous les efforts déployés pour atteindre cet objectif.”¹⁷

Pourtant, l’UE ne va pas jusqu’à proposer d’également infliger des sanctions à l’encontre du régime vénézuélien. Cette idée n’est cependant pas complètement écartée: “L’Union européenne et ses États membres

¹⁷ <http://www.consilium.europa.eu/fr/press/press-releases/2017/08/02-hr-venezuela/>.

blijkt dat de democratische beginselen verder worden ondermijnd en de Venezolaanse grondwet niet wordt nageleefd.”

De indieners van deze resolutie vinden echter dat het hoog tijd is dat de EU ook actie onderneemt om de regering te dwingen om aan de onderhandelingstafel met de oppositie aan te schuiven om zo een oplossing voor deze opeenstapeling van crisissen te vinden. Het kan niet de bedoeling zijn om de Venezolaanse economie nog dieper de dieperik in te sturen en zo de gewone bevolking te treffen maar er moet er moet wel een *sense of urgency* worden gecreëerd bij de verantwoordelijke gezagsdragers om te komen tot een onderhandelde oplossing.

Vele analisten duiden er bovendien ook op dat er naast economische sancties ook gebruik kan worden gemaakt van “beschamende” financiële informatie van de Venezolaanse gezagsdragers. Vele Chavista's prediken wel een strijd tegen het grote kapitaal maar beschikken zelf over enorme fortuinen bij buitenlandse banken. Zo bleek enkele jaren geleden bijvoorbeeld dat de oudste dochter van Chavez over miljarden dollars beschikte op rekeningen in de VS en Andorra en ze hiermee waarschijnlijk de rijkste vrouw van Venezuela is. Indien de informatie over deze buitenlandse vermogens openbaar kan worden gemaakt, zou dit een vernedering betekenen voor de personen in kwestie en de regering verder delegitimiseren.

De EU moet duidelijk tonen dat het de verdediging van mensenrechten en democratie serieus neemt en moet actie ondernemen. Een militaire optie, zoals president Trump insinueerde, is hier echter absoluut niet gepast. Wel kan de EU via gerichte sancties tonen dat het de situatie serieus neemt en ook een onderhandelde oplossing wil zien.

De vier punten uit de door Vaticaanstad gefaciliteerde (gefaalde) dialoog tussen regering en oppositie uit 2016 kunnen als leidraad dienen voor een toekomstig compromis¹⁷. Deze zijn:

- een tijdschema voor verkiezingen;
- het toelaten van humanitaire hulp;
- het vrijlaten van gevangenen tegenstanders;
- het eerbiedigen van de nationale vergadering (het nationaal parlement).

sont prêts à renforcer graduellement leur réponse au cas où les principes démocratiques seraient davantage remis en cause et où la constitution vénézuélienne ne serait pas respectée.”

Nous pensons toutefois qu'il est grand temps que l'Union européenne agisse pour forcer le gouvernement à s'asseoir à la table des négociations avec l'opposition afin de trouver une solution à cette accumulation de crises. L'objectif ne peut pas être de faire sombrer encore davantage l'économie vénézuélienne et donc d'affecter la population ordinaire, mais plutôt de créer un sentiment d'urgence auprès des autorités responsables en vue d'aboutir à une solution négociée.

En outre, de nombreux analystes indiquent qu'en marge des sanctions économiques, il serait également possible d'exploiter des informations financières “honteuses” concernant des dirigeants vénézuéliens. Nombre de chavistes prônent certes la lutte contre le grand capital, mais disposent, eux, de fortunes considérables sur des comptes à l'étranger. Il est ainsi apparu il y a quelques années que la fille aînée de Chavez disposait de plusieurs milliards de dollars sur des comptes aux États-Unis et en Andorre et qu'elle était de ce fait vraisemblablement la femme la plus riche du Venezuela. S'il était possible de rendre publiques les informations relatives à ces avoirs à l'étranger, les personnes en question essuieraient une véritable humiliation et le gouvernement perdrait encore plus en légitimité.

L'UE doit clairement montrer qu'elle prend la défense des droits de l'homme et de la démocratie au sérieux et doit agir. Une option militaire, comme l'a évoqué le président Trump, n'est absolument pas appropriée. L'UE peut cependant montrer par le biais de sanctions ciblées qu'elle prend la situation au sérieux et qu'elle souhaite également une solution négociée.

Les quatre points proposés par le Vatican dans le cadre de la médiation (manquée) organisée en 2016 entre l'opposition et le gouvernement peuvent être utilisés comme fil rouge d'un futur compromis. Il s'agit de:

- l'établissement d'un calendrier électoral;
- l'ouverture à l'aide humanitaire;
- la libération des opposants détenus;
- le rétablissement des prérogatives de l'Assemblée nationale (le Parlement national).

Om tot zo'n compromis te komen moet er echter nog een lange weg worden afgelegd. De Belgische regering kan hierbij helpen door op het internationale toneel en binnen de EU te ijveren voor een actieve bemiddeling bij deze gesprekken enerzijds en doelgerichte individuele sancties anderzijds. Ook hier moet er gebruik worden gemaakt van zowel de wortel als de stok.

Tim VANDENPUT (Open Vld)
Annemie TURTELBOOM (Open Vld)
Vincent VAN QUICKENBORNE (Open Vld)

Le chemin à parcourir pour aboutir à un tel compromis reste néanmoins long. Le gouvernement belge peut y contribuer en appelant, sur la scène européenne et internationale, à une médiation active entre l'opposition et le gouvernement, d'une part, et à la prise de sanctions individuelles ciblées, d'autre part. Il convient en effet de manier la carotte et le bâton.

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

DE KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS,

A. gelet op de snelle achteruitgang van de democratie in Venezuela, inclusief het vervagen van de scheiding der machten en het ondergraven van het nationale parlement;

B. gezien het afglijden van het Venezolaanse regime richting een steeds meer autoritair bewind, zonder respect voor de rechtsstaat;

C. gezien de verkiezing voor een nieuwe “Grondwetgevende Vergadering”, onder meer door een breed gedragen boycot, wijdverspreid geweld naar aanloop van de verkiezing, een onduidelijke omschrijving van de juridische bevoegdheden van het nieuwe orgaan en sterke vermoedens van electorale fraude, niet als legitiem kan worden beschouwd;

D. overwegende dat deze verkiezing dan ook vooral moet worden gezien als een poging van president Maduro om het nationale parlement buiten spel te zetten en zijn eigen macht te versterken;

E. gelet op de gewelddadige onderdrukking van democratische protesten door zowel de overheid zelf als gewapende burgergroeperingen, die door het regime worden getolereerd en soms zelfs actief gesteund;

F. gelet op het rapport van 30 augustus 2017 van het Bureau van de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten van de Verenigde Naties (OHCHR) waarin wordt gesteld dat men in de context van deze gewelddadige onderdrukking van democratische protesten verschillende systematische en georganiseerde schendingen van de mensenrechten heeft vastgesteld, waaronder het buitensporig gebruik van geweld, arbitraire aanhoudingen, mishandeling en foltering van gevangenen, het niet gunnen van eerlijke procesrechten voor gedetineerden en het verhinderen van de vrijheid van vereniging;

G. gelet op de schrijnende humanitaire situatie in het land met een acuut tekort aan medicijnen, voedsel en basisproducten voor de gewone bevolking, dat dramatische gevolgen heeft op het gebied van volksgezondheid;

H. gelet op de weigering van de Venezolaanse regering om humanitaire hulp uit het buitenland te aanvaarden;

PROPOSITION DE RÉSOLUTION

LA CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS,

A. vu le recul rapide de la démocratie au Venezuela, y compris l'estompement de la séparation des pouvoirs et le travail de sape mené à l'égard du Parlement national;

B. considérant que le régime vénézuélien mène une politique de plus en plus autoritaire qui ne respecte pas l'État de droit;

C. considérant que l'élection d'une nouvelle “Assemblée constituante” ne peut pas être qualifiée de légitime, eu égard notamment au boycott largement suivi de cette élection, aux nombreuses violences commises à l'approche de l'élection, au manque de précision concernant les pouvoirs juridiques du nouvel organe et à de fortes présomptions de fraude électorale;

D. considérant que cette élection doit donc plutôt être analysée comme une tentative du président Maduro de mettre le Parlement national hors jeu et de renforcer ses propres pouvoirs;

E. considérant que les contestations démocratiques ont été violemment réprimées tant par les autorités que par des groupements de citoyens armés qui sont tolérés et parfois même activement soutenus par le régime;

F. vu le rapport du 30 août 2017 du Bureau du Haut-Commissariat des Nations unies aux droits de l'homme (HCDH), qui précise que différentes violations systématiques et organisées des droits de l'homme ont été constatées dans le contexte de cette répression violente des contestations démocratiques, dont le recours excessif à la violence, des arrestations arbitraires, des mauvais traitements et des tortures infligés aux prisonniers, le fait de priver les détenus du droit à un procès équitable et le fait d'entraver la liberté d'association;

G. vu la situation humanitaire désastreuse qui règne dans ce pays confronté à une pénurie grave de médicaments, de nourriture et de produits de base pour les citoyens ordinaires, ce qui a des conséquences dramatiques en termes de santé publique;

H. vu le refus du gouvernement vénézuélien d'accepter une aide humanitaire étrangère;

I. overwegende dat deze humanitaire crisis een rechtstreeks gevolg is van een decennialang economisch wanbeleid van de Venezolaanse regeringen onder leiding van presidenten Chavez en Maduro dat nu tot hyperinflatie, tekorten en een sterke economische achteruitgang leidt;

J. gelet op de beslissing van Mercosur om het lidmaatschap van Venezuela voor onbepaalde duur op te schorten totdat het de scheiding der machten en de rechtsorde in ere herstelt;

K. gelet op de verschillende sancties die door de Verenigde Staten zijn genomen ten aanzien van hoge functionarissen uit de regering, de veiligheidsdiensten en de olie-industrie, zowel door middel van individuele sancties als door een verbod op de handel in obligaties en aandelen op Amerikaanse financiële markt;

L. gelet op de verklaring van de Hoge Vertegenwoordiger van de Unie voor Buitenlandse zaken en Veiligheidsbeleid van 2 augustus 2017 waarin ze stelt dat “Europese Unie en haar lidstaten de grondwetgevende vergadering niet erkennen” en dat zij “het volgende beroep doen op al wie binnen de uitvoerende, wetgevende en rechterlijke macht beschikt over een democratisch mandaat: oefen uw bevoegdheden uit en zoek een uitweg via onderhandelingen. Onderhandelingen kunnen alleen succesvol zijn als er compromissen worden gevonden en er garanties worden gegeven”;

M. gelet op de verklaring van de minister van Buitenlandse Zaken Didier Reynders van 2 augustus 2017, waarin hij zich aansluit bij de verklaring van mevrouw Mogherini en vraagt aan alle betrokken partijen om via overleg en dialoog tot een vergelijk te komen, mogelijk ondersteund door de oprichting van een regionale “Groep van vrienden” die dialoog mogelijk kan maken;

N. overwegende dat de EU echter nog niet heeft beslist om over te gaan tot individuele sancties ten aanzien van de Venezolaanse regering, om de druk op te voeren om te komen tot een onderhandelde oplossing;

O. gelet op het positief effect dat zulke gerichte individuele sancties echter zouden kunnen hebben op het stimuleren van onderhandelingen en het sterke internationale signaal dat de EU met zulke sancties zou uitzenden;

I. considérant que cette crise humanitaire est la conséquence directe d’une mauvaise politique économique menée depuis des décennies par les gouvernements vénézuéliens successifs sous la direction des présidents Chavez et Maduro, qui entraîne aujourd’hui une hyperinflation, des pénuries et un recul économique important;

J. vu la décision du Mercosur de suspendre la participation du Venezuela pour une durée indéterminée jusqu’à ce que la séparation des pouvoirs et l’ordre juridique y soient rétablis;

K. vu les différentes sanctions infligées par les États-Unis à l’encontre de certains membres du gouvernement, des services de sécurité et de l’industrie pétrolière, tant sous la forme de sanctions individuelles que d’une interdiction de négocier des obligations et des actions sur le marché financier américain;

L. vu la déclaration de la Haute représentante de l’Union pour les Affaires étrangères et la Politique de sécurité le 2 août 2017, dans laquelle elle indique que “l’Union européenne et ses États membres ne sont [...] pas en mesure de reconnaître l’Assemblée constituante” et qu’ils “adressent à tous ceux qui, au Venezuela, ont été investis d’un mandat démocratique pour gouverner, légiférer ou faire appliquer le droit l’appel solennel suivant: qu’ils exercent tous leurs responsabilités respectives et négocient une issue. Pour qu’une négociation soit couronnée de succès, il convient de faire preuve d’esprit de compromis et d’offrir des garanties”;

M. vu la déclaration du ministre des Affaires étrangères Didier Reynders le 2 août 2017, dans laquelle il adhère à la déclaration de Mme Mogherini, demande à toutes les parties concernées de recourir à la concertation et au dialogue afin d’aboutir à un compromis et soutient les tentatives de constitution d’un “Groupe d’Amis” destiné à permettre ce dialogue;

N. considérant que l’UE n’a cependant pas encore décidé de procéder à des sanctions individuelles à l’encontre du gouvernement vénézuélien pour accentuer la pression en vue d’aboutir à une solution négociée;

O. vu toutefois l’effet positif que pourraient avoir des sanctions individuelles ciblées sur l’ouverture de négociations et le signal international fort qu’enverrait l’UE en infligeant ces sanctions;

VERZOEKT DE FEDERALE REGERING:

1. zich op het internationale toneel sterk uit te spreken tegen de grootschalige schending van de mensenrechten en het moedwillig ondergraven van de democratie, de scheiding der machten en de rechtsstaat door de Venezolaanse regering;

2. zich internationaal en binnen de EU in te zetten om een nationale dialoog tussen de Venezolaanse oppositie en de regering mogelijk te maken, mogelijk via de ondersteuning van een internationale bemiddelaar of een regionale "Groep van vrienden";

3. binnen de EU te ijveren voor het instellen van gerichte individuele sancties tegen Venezolaanse gezagsdragers die verantwoordelijk zijn voor de schendingen van mensenrechten of het regime hierbij helpen;

4. te onderzoeken of het mogelijk is om de financiële informatie van dezelfde personen internationaal openbaar te maken en op die manier ook de druk op hen te verhogen;

5. zowel in bilaterale contacten als binnen multilaterale fora te pleiten voor de toelating van rechtstreekse humanitaire hulp in Venezuela om zo de acute noden van de bevolking te kunnen verhelpen.

5 september 2017

Tim VANDENPUT (Open Vld)
Annemie TURTELBOOM (Open Vld)
Vincent VAN QUICKENBORNE (Open Vld)

DEMANDE AU GOUVERNEMENT FÉDÉRAL:

1. de se prononcer sur la scène internationale contre la violation à grande échelle des droits de l'homme et contre les atteintes délibérées à la démocratie, à la séparation des pouvoirs et à l'État de droit par le gouvernement vénézuélien;

2. de s'engager sur la scène européenne et internationale pour permettre l'ouverture d'un dialogue national entre l'opposition et le gouvernement vénézuéliens, éventuellement avec le soutien d'un médiateur international ou d'un "Groupe d'Amis" régional;

3. d'œuvrer au sein de l'UE pour que soient infligées des sanctions individuelles ciblées aux dirigeants vénézuéliens qui sont responsables des violations des droits de l'homme ou qui aide le régime à commettre ces violations;

4. d'examiner s'il est possible de rendre publiques à l'échelle internationale les informations financières relatives à ces mêmes personnes et d'ainsi exercer une pression accrue sur elles;

5. de plaider tant lors de rencontres bilatérales que dans le cadre de forums internationaux pour que l'aide humanitaire directe soit au plus vite autorisée à entrer au Venezuela afin de répondre aux besoins urgents de la population.

5 septembre 2017